

SOBKOVÁ, Helena. *Kateřina Zaháňská. Mladá Fronta, 1995. 269 s. ISBN: 80-204-0532-1.*

Iva Vorlíková

Pro svoji recenzi jsem zvolila knihu *Kateřina Zaháňská* od Heleny Sobkové. Na první pohled čtenáře zaujme nejen, že „kněžna z Babičky“ opravdu existovala, ale také působivá ilustrace samotné hlavní hrdinky na titulní straně. Při prvotním otevření knihy si nelze nevšimnout části rodokmenu rodiny vévodkyně Kateřiny Zaháňské umístěného přímo na obalu a první stránce. Stejný rodokmen pak najdeme i v poslední části knihy, opět umístěný na poslední straně a obalu. Tento nákras však patří rakouskému kancléři Clementovi Václavovi Lothar von Metternichovi a jeho rodině. Tyto dva rodokmeny od sebe dělí pouze 269 stran, což nepochybně ocení řada čtenářů. Kniha je i s předmluvou rozdělena římskými číslicemi do osmnácti kapitol. Já osobně bych ji rozdělila na tři části pomocí poutavých ilustrací a fotografií. První část se věnuje Kateřině mládí, jí samotné a její rodině. Druhá část Kateřině dospívání, především korespondenci a vztahu s Metternichem. Třetí část nás pak postupně vede až do samotného konce nazvaného „kruh se uzavírá“.

Autorka knihy, Dr. Helena Sobková, se narodila v roce 1932. Českou čtenářskou veřejnost zaujala především svými díly, která se věnují životu Boženy Němcové. Jejím velmi úspěšným dílem se stala kniha *Tajemství Barunky Panklové*. Za další knihu s názvem *Nové úvahy o narození a původu Boženy Němcové*, kterou vydalo nakladatelství Horizont v Praze v letech 1991 a 1992, dokonce získala prémii Českého literárního fondu. V průběhu pátrání o původu Boženy Němcové měla dr. Sobková možnost prostudovat i archiválie, deníky, korespondenci, jež se týkaly rodiny vévodkyně Zaháňské. Ty se také později staly základem pro její další životopisné vyprávění „o paní kněžně“.

V první části knihy se autorka zabývá především rozebráním rodokmenu Kateřiny Zaháňské. Téměř čtvrtina knihy nás na můj vkus možná až příliš podrobně informuje o předcích Kateřiny až do minimálně čtvrté generace. Když už čtenáři konečně svitne naděje, že se o otci dozvěděl vše a Kateřina se může narodit, začne ještě podrobný rozbor vztahů a generací z matčiny strany. Následuje ještě dlouhý,

podrobný popis vztahu otce a matky, v němž nás autorka informuje o velkém věkovém rozdílu mezi Kateřininými rodiči a o tom, že otec byl předtím již dvakrát ženatý atp. Text je však stylisticky napsaný velice působivě, a proto věřím, že přílišné podrobnosti v první části knihy mnoho čtenářů autorce rádo odpustí. Celá kniha nás také seznamuje nejen bezprostředně s Kateřininou rodinou, ale postupně se dozvídáme například i o rodinách dalších postav (Metternich str. 125–128...).

Mimo rodin však autorka rozebírá i politickou situaci tehdejší Evropy, módu, plesy nebo společnost. Následující kapitoly věnované samotné Kateřině a jejím sestrám nám prozrazují, že Kateřina měla celkem pět sourozenců. Kateřina byla dítětem nejstarším a rodiče do ní vkládali největší naděje. Dokonce s nimi asi ve čtyřech letech absolvovala náročnou dvouletou cestu do Itálie. Pouze tři její sestry se dožily dospělosti. Všichni sourozenci byli dětmi Anny Charlotty Dorothey von Medem, vévodkyně Kuronské a Petra Birona, vévody Kuronského. Jediným dítětem, které Petrovo nebylo, byla nejmladší Dorothea, jejíž otcem byl hrabě Batowski. Petr ji však později přijal za svoji legitimní dceru.

V knize se autorka také snaží vysvětlit nebo vyvrátit několik tvrzení. Jedním z nich je i to, že Božena Němcová byla dcerou vévodkyně Zaháňské a rakouského kancléře Metternicha. Kromě vysvětlení v poznámkách (I/1, str. 258) nám nesmyslnost tohoto tvrzení dojde i na stranách 72 a 78, kdy se dozvídáme, že Kateřina měla jedno dítě, dceru Gustavu s o čtyřadvacet let starším Gustavem Armfeldem. Porod se však bohužel nezdařil a Vilémína již nikdy později děti mít nemohla. Dále se dočkáme vysvětlení vévodkynina jména. I když se opravdu Kateřina jmenovala, po přečtení knihy víme, že mnohem oblíbenější oslovení v její rodině bylo Vilemína.

Druhá část knihy je věnovaná krásám Ratibořického údolí, napoleonským válkám, ale především vztahu Kateřiny a Klemense Metternicha. Kniha uvádí, že pro oba to byl nejintenzivnější vztah jejich života. V této části knihy autorka nešetří přímou řečí, citově zabarvenými slovy, ale také subjektivními pocity, ze kterých čtenář pochopí, že tzv. „babiččino údolí“ autorku velmi zaujalo. Nejzajímavější částí těchto kapitol, ale možná i knihy vůbec, je bezesporu ukázka korespondence mezi Kateřinou a ostatními, především muži tehdejší společnosti. Setkáme se zde s korespondencí jak Metternichovou, tak např. Windischgrätzovou, který byl také velkou láskou naší vévodkyně.

Ve třetí části se dočteme o Vídeňském kongresu, jehož byl Metternich součástí, o schovankách vévodkyně Zaháňské, či se nám autorka snaží objasnit záhadu, která schovanka se mohla stát předlohou pro slečnu Hortenzii v knize Boženy Němcové. Knihu zakončuje kapitola „Kruh se uzavírá“, kde je popsána i smrt vévodkyně. V této části knihy se opět začínáme setkávat s příliš podrobným popisem a rozbořením možností, kdo mohl být skutečnými rodiči Boženy Němcové. Celá kniha pak je zakončena doslovem, poznámkovým aparátem, použitými zdroji a obsahem.

V závěru své recenze bych ráda shrnula své osobní pocity a poznatky. Celkově knihu hodnotím kladně. I když kniha se mi začala líbit více až zhruba v polovině, kdy začíná část věnovaná Kateřinovým vztahům. Tato bibliografická kniha není sice zásadní nosnou platformou pro studia dějepisu, ale přínosem pro nás rozhodně být může. Dováme se, že vévodkyně Zaháňská nebyla jen ta vyrovnaná a laskavá žena z knihy Boženy Němcové, ale také výrazná, okouzující osobnost, která zejména ke konci života trpěla častými psychickými problémy. Měla vliv na mnoho mužů, a také na politické dění celé tehdejší Evropy. Velice kladně pak hodnotím fotografie, které jsou podrobně a přehledně popsány. Mezi zápory bych zařadila možná až příliš subjektivních pocitů, citového zabarvení samotné autorky a lehkou nepřehlednost v kapitolách. Na závěr bych uvítala poznámky uvedené spíše pod čarou než na konci knihy, což mně osobně přijde nepraktické. Knihu bych doporučila nejen historikům se zájmem o biografie historicky méně vyzdvihovaných osobností, ale rovněž i laikům zajímajícím se o historii. Podobná díla tvoří stabilní platformu, která dokáže laiky motivovat k zájmu a k nahlédnutí i do odbornější problematiky historické vědy.